

HVEM UDVIKLER VI IKKE BYERNE TIL?

De seneste år har vi fået helt ny viden om, hvordan forskellige grupper i samfundet oplever byen. Det viser sig, at mange føler sig ekskluderet, at **designet vanskeliggør deres færden eller deres tilknytning**, deres oplevelse af at være en del af byen og samfundet. Skal vi udvikle byer, som er for alle, må vi ikke sidde den nye viden overhørig. Spørgsmålene er dog: Hvem er det, vi i dag udvikler vores byer til? Og kan det lade sig gøre at udvikle byer, som reelt er for alle?

Jeg benytter ofte fotoet her, når jeg holder oplæg, fordi det på en enkel måde viser, hvordan vi ud fra de bedste intentioner om at skabe design, der giver gode forhold for mennesker (her en trappe og gangbro over en trafikeret gade i Beijing), uforvarende kommer til at skabe nye udfordringer for mennesker (fodgængerne, der bare skal gå på fortovet). Fotoet tog jeg i Beijing i 2016.

TEKST /

NIELSBJØRN

Urbanist ph.d.,
selvstændig
rådgiver,
Bureauet Niels
Bjørn
+

Forfatter til
bogen "Det
menneskelige
habitat"
& vært på
podcasten BYLYD.

Arbejdet med min nye bog er jeg dykket ned i forskning og undersøgelser, der viser, hvordan vi mennesker påvirkes af det fysiske miljø. Meget har vi vidst i mange år: Vi ved fra Jan Gehl, hvordan mennesker oplever og færdes i byrummet, og hvor vigtigt skala og en god mængde sansestimuli er for menneskets velbefindende.

Men nyere undersøgelser gør og viser noget helt nyt. Det er undersøgelser, som stiller ind på, at vi

som mennesker er forskellige, fx er vi forskellige som kroppe, som køn, som kultur og som alder, og at de karaktertræk, vi hver især bærer, har afgørende betydning for, hvordan vi sanser, oplever og færdes i byen og naturen.

PROBLEMATISK MENNESKESYN

Der er et skisma i menneskeforståelsen i vores planlægning og design, som vi er nødt til at forholde

os til og forsøge at overkomme. Skismaet er, at meget af det by og forstad, vi har i dag, er opført i det store bygge- og byudviklingsboom i 1950'erne-1980'erne, som var præget af modernistisk trafikplanlægning og funktionsopdelt byplanlægning. Og at den tids design var baseret på en idealiseret mandekrop (Le Corbusiers Modular Man), hvis proportioner blev bestemmende for arkitektoniske designproportioner.

Ud over at indsnævre menneskeracen til en idealiseret mandekrop, betragtede modernismen også mennesket som ren funktion og overså andre forhold ved mennesker, som at vi er sansende væsner, der modtager millioner af sanseindtryk gennem syn, hørelse, lugtesans og følesans fra vores omgivelser hvert eneste øjeblik. Og ikke mindst at mennesker er mange slags, så når vi standardiserer designløsninger på baggrund af eksempelvis en idealiseret mandekrop, ekskluderer vi ganske mange.

KØN OG UTRYGHED

Lad mig give nogle eksempler:

Vi kan begynde i den ende, som flest nok har hørt om: Køn. Vi har masser af tal og undersøgelser, der viser, at kvinder er mere utrygge i byerne end mænd. Fx ved vi fra Københavns Kommune, at 31 % af kvinder ikke bryder sig om at færdes udenfor til fods efter mørkets frembrud. Det samme gælder 11 % af mænd.

Vi ved ganske meget om sammenhængene mellem tryk og tryk og det fysiske design, så kunne vi mon ikke gøre det bedre, så flere kvinder følte sig trygge ved at gå ud?

Også indendørs er der køns-mæssige forskelle. Fra undersøgelser i storrumskontorer ved vi, at kvinder i gennemsnit foretrækker en temperatur på 24 grader, mens mænd gennemsnitligt trives med 21 grader. Langt flere kvinder end mænd føler sig desuden overvåget i storrumskontorer, og oplever derfor, at det er ubehagelige rum at arbejde i. Hvilket afslører, at mange storrumskontorer ikke er designet med en forståelse for den slags køns-mæssige forskelle.

VI HAR FORSKELLIGE KROPPE

Kropslige forskelle er et andet parameter, vi begynder at få mere viden om. Mennesker med funktionsnedsættelser bliver ofte puttet ned i en fælles kasse, som vi gør til laveste fællesnævner med ramper og hældningsgrader fastlagt af bygningsreglementet. Men som bl.a. arkitekt og forskningsdirektør Camilla Ryhl fra Bevica Fonden har vist i sin nye bog, "Universal Design in Architecture", er mennesker med funktionsnedsættelser mange slags. De fleste mennesker oplever på forskellige tidspunkter i

livet at have en funktionsnedsættelse, et brækket ben efter en skitur, en klap for øjet efter en ridse på hornhinden.

Camilla Ryhl demonstrerer, at vi slet ikke løser behovene i den store mangfoldighed, der reelt findes af forskellige kroppe med forskellige typer af funktionsgrader, ved at sætte ramper op. Hun siger eksempelvis, at skal vi reelt give alle mennesker adgang til et bibliotek, en sportshal eller en skole, bør vi måske designe tre forskellige måder at komme ind i bygningen på, som tilsammen kan dække variationen af kroppe og behov.

BYERNE ER IKKE FOR ALLE

I arbejdet med min bog har jeg fundet mange andre undersøgelser, der viser, hvordan forskellige grupper i samfundet på forskellig vis ekskluderes på grund af konkret design i byerne. Ud over forskelle i køn og krop, får vi også i disse år undersøgelser, der viser noget om forskelle i oplevelser og behov, der skyldes eksempelvis alder og kultur.

Som kommuner og planlæggere har vi naturligvis de bedste intentioner om, at de er for alle, når vi udfører nye projekter. De nye undersøgelser viser, at nej, sådan er det ikke. Og nu hvor vi ved, det ikke passer, at byerne er for alle, kan vi ikke længere lade som om.

Hvad stiller vi så op med det?

SOCIAL BÆREDYGTIGHED PÅ SOLIDT GRUNDLAG

Det er social bæredygtighed, jeg skriver om. Skal vi reelt udvikle socialt bæredygtige byer, må vi revidere vores menneskesyn. Det gør vi på denne måde:

I første runde må vi lytte, lære og indoptage viden om, hvordan forskellige grupper i samfundet oplever det fysiske miljø. Jeg har skrevet min nye bog, "Det menneskelige habitat", for at gøre det lettere at finde den viden og forstå, hvad der er på spil.

Dernæst må vi forholde os til, hvordan den viden skal påvirke det projekt, vi er i gang med at udvikle: Er der noget om målgrupper, vi er nødt til at blive klogere på? Har vi tænkt hele vejen rundt om projektet ift køn, kroppe, kultur, alder?

Jeg kalder altså på en mere kompleks og mere inkluderende menneskeforståelse. Og på, at vi aktivt begynder at forholde os til i

lokalplaner og projekter, at:

1) det byggede miljø først og fremmest udformes for at skulle være rammer om menneskelivet, og derfor selvfølgelig må sikres at gøre mennesker godt, samt:

2) det byggede miljø skal tilgode-se en stor variation af mennesker med særskilte behov, og at det nogle gange kræver svære valg og samtaler.

Mit håb er, at min nye bog kan være med til at hjælpe på vej til det ■

VIL DU VIDE MERE?

Det menneskelige habitat er udgivet af Dansk byplanlaboratorium i oktober 2024 og kan købes hos boghandleren. Bogen bygger på forskning og på interview med forskere og praktikere, samt på Niels Bjørns erfaringer fra 15 år med social bæredygtighed indenfor det byggede miljø.

Niels Bjørns indgang til at arbejde med social bæredygtighed begyndte i 2008 med udgivelsen af bogen "Arkitektur der forandrer", om hvordan det menneskelige miljø i socialt udsatte områder kan forbedres med arkitektoniske greb. Siden har Niels Bjørn rådgivet kommuner, udviklere og boligforeninger over hele landet i, hvordan de udvikler og bygger for mennesker.